

7 הפרקים

רצף ערעורים על הנהגת משה

@FaithBit

08/05/2019

1 המתאוננים, תבערה, והתאוה

[במדבר פרק יא]

(א-ג) ויהי העם כמתאוננים רע באזני ה' וישמע ה' ויחר אפו ויתבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה. ויצעק העם אל משה ויתפלל משה אל ה' ויתשקע האש. ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה בם אש ה'.

(ד-ו) והאספסף אשר בקרבו התאוה וישבו וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר. זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים. ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו.

תאור המן

(ז-ט) והמן פזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח. שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן. וברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו.

טענת (ספקת) משה

(י-טו) וישמע משה את העם בכה למשפחתיו איש לפתח אהלו ויחר אף ה' מאד ובעיני משה רע. ויאמר משה אל ה' למה הרעת לעבדך ולמה לא מציתי חן בעיניך לשום את משא כל העם הזה עלי. האנכי הריתי את כל העם הזה אם אנכי ילדתיהו? כי תאמר אלי: שאהו בחיקך כאשר ישא האמן את הינק על האדמה אשר נשבעת לאבתיו. מאין לי בשר לתת לכל העם הזה כי יבכו עלי לאמר תנה לנו בשר ונאכלה? לא אוכל אנכי לבדי לשאת את כל העם הזה כי כבד ממני. ואם ככה את עשה לי הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי.

ציווי ה' למינוי שבעים הזקנים¹

(טז-יז) ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל אשר ידעת כי הם זקני העם ושטריו ולקחת אתם אל אהל מועד והתיצבו שם עמך. וירדתי ודברתי עמך שם ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמי עליהם ונשאו אתך במשא העם ולא תשא אתה לבדך.

הבטחת ה' לספק את תאות העם

(יח-כג) ואל העם תאמר התקדשו למחר ואכלתם בשר כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכלנו בשר כי טוב לנו במצרים ונתן ה' לכם בשר ואכלתם. לא יום אחד תאכלו ולא יומים ולא חמשה ימים ולא עשרה ימים ולא עשרים יום. עד חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא וען כי מאסתם את ה' אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים.

שוב, ספק משה

ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו ואתה אמרת בשר אתן להם ואכלו חדש ימים. הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם?

שוב, הבטחת ה' לספק את תאותם

ויאמר ה' אל משה היד ה' תקצר?² עתה תראה היקרף דברי אם לא.

מינוי הזקנים והתנבאותם

(כד-כה) ויצא משה וידבר אל העם את דברי ה' ויאסף שבעים איש מזקני העם ויעמד אתם סביבת האהל. וירד ה' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח אשר עליו ויתן על שבעים איש הזקנים ויהי כנוח עליהם הרוח³ ויתנבאו ולא יספו.

¹ השווה [שמות יח כד-כו] "וישמע משה לקול חתנו ויעש כל אשר אמר. ויבחר משה אנשי חיל מכל ישראל ויתן אתם ראשים על העם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרות. וישפטו את העם בכל עת את הדבר הקשה ויביאון אל משה וכל הדבר הקטן ישפטוהם".

² [רש"י] ר' שמעון אומר... (אמר משה לה'): ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים ואח"כ תהרוג אומה גדולה כזו הצאן ובקר ישחט להם כדי שיהרגו ותהא אכילה זו מספקת עד עולם וכי שבתך הוא זה? אומרים לו לחמור טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקב"ה ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי...

³ השווה [ישעיהו מב א] "הן עבדי אתמך בו בחירי רצתה נפשי נתתי רוחי עליו משפט לגוים יוציא".

(2) אלדד ומידד

(כו-ל) וישארו שני אנשים במחנה שם האחד אלדד ושם השני מידד ותנח עליהם הרוח והמה בפתבים ולא יצאו האהלה ויתנבאו במחנה. וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה. ויען יהושע בן נון משרת משה מבחריו ויאמר אדני משה פלאם. ויאמר לו משה המקנא אתה לי ומי יתן כל עם ה' נביאים כי יתן ה' את רוחו עליהם. ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל.

קיום ההבטחה והעונש (קברות התאוה)

(לא-לה) ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלוים מן הים ויטש על המחנה דרדך יום כה וכדרך יום כה סביבות המחנה וכאמתים על פני הארץ. ויקם העם כל היום ההוא וכל הלילה וכל יום המחרת ויאספו את השלו הממעיט אסף עשרה חמרים וישטחו להם שטוח סביבות המחנה. הבשר עודנו בין שניהם טרם יפרת ואף ה' חרה בעם ויף ה' בעם מפה רבה מאד. ויקרא את שם המקום ההוא קברות התאוה כי שם קברו את העם המתאווים. מקברות התאוה נסעו העם חצרות ויהיו בחצרות.

(3) תלונת מרים ואהרון

[במדבר פרק יב]

(א-ג) ותדבר מרים ואהרון במשה על אדות האשה הפשית אשר לקח פי אשה כשית לקח⁵. ויאמרו הרק אדן במשה דבר ה'! הלא גם בנו דבר וישמע ה'.

תשובת ה'

והאיש משה ענו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה.

ויאמר ה' פתאם אל משה ואל אהרון ואל מרים צאו שלשתכם אל אהל מועד ויצאו שלשתם. ויירד ה' בעמוד ענן ויעמד פתח האהל ויקרא אהרון ומרים ויצאו שניהם⁶. ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו. לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמנת ה' ביט⁷ ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה? ויחר אף ה' בס וילך.

עונשה והקלתו לאחר בקשת אהרון ותפילת משה

והענו סר מעל האהל והנה מרים מצרעת כשלג ויפן אהרון אל מרים והנה מצרעת. ויאמר אהרון אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. אל נא תהי כמות אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו. ויצעק משה אל ה' לאמר אל נא רפא נא לה.

(יד-טז) ויאמר ה' אל משה ואביה רק רק בפניה הלא תפלים שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף. ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים והעם לא נסע עד האסף מרים. ואחר נסעו העם מחצרות ויחנו במדבר פארן.

(4) המרגלים והסכמת העם עם החלטת רובם

[במדבר פרק יג]

(א-טו) וידבר ה' אל משה לאמר. שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד אחד למטה אבתיו תשלחו כל נשיא בהם. וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה' כלם אנשים ראשי בני ישראל המה. ואלה שמותם למטה ראובן שמוע בן זכור. למטה שמעון שפט בן חורי. למטה יהודה כלב בן יפנה. למטה יששכר יגאל בן יוסף. למטה אפרים הושע בן נון. למטה בנימין פלטי בן רפוא. למטה זבולן גדיאל בן סודי. למטה יוסף למטה מנשה נדי בן סוסי. למטה דן עמיאל בן גמלי. למטה אשר סתור בן מיכאל. למטה נפתלי נחבי בן ופסי. למטה גד גאואל בן מכי. אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ ויקרא משה להושע בן נון יהושע.

(יז-כ) וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועלייתם את ההר. וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה המעט הוא אם רב. ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים. ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בפורי ענבים.

(כא-כד) ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת. ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים. ויבאו עד נחל אשכל ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישארו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים. למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל.

(כה-כו) וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. ויילכו ויבאו אל משה ואל אהרון ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישבו אתם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ. ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה.

⁴ [בראשית לח כו] "ולא יסף עוד" - [רש"י] יש אומרים לא הוסיף ויש אומרים לא פסק (וחבירו גבי אלדד ומידד [במדבר יא כה-כו] ...) ולא יספו... ומתרגמינין ולא פסקו).

⁵ אפשר גם להוסיף את צפורה אשתו של משה לרשימת המתלוננים: [רש"י] ... בשעה שנה' למשה [יא כז] "אלדד ומידד מתנבאים במחנה" כיון ששמעה צפורה אמרה אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה שיהיו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני ומשם ידעה מרים והגידה לאהרון...

⁶ [אריה] משה לא שמע את שבחו!

⁷ [תהילים יז טז] "אני בצדק אהנה פניך. אשבעה בהקיון תמונתך".

(כח-לג) אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיִּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצָרוֹת גְּדֹלֶת מְאֹד וְגַם יְלָדֵי הָעֵנֶק רָאִינוּ שָׁם. עַמְלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן.

וַיְהִי כִּלְבָב אֶת הָעַם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה נַעֲלֵה וְיִרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נֹכַח לָהּ.

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נֹכַח לַעֲלֹת אֶל הָעַם כִּי חֲזָק הוּא מִמֶּנּוּ. וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאֶרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אַכְלֵת יוֹשְׁבֵיהָ הוּא וְכָל הָעַם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מַדּוּת. וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִילִים וַנִּהְיֶינָה בְּעֵינֵינוּ כַּחֲגָבִים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם.

תתתגובות יששששראל

[במדבר פרק יד]

(ד-א) וַתִּשָּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּכְּפוּ הָעַם בְּלִילָה הַהוּא. וַיִּלְנוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם כָּל הָעֵדָה לֹא מִתְּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בְּמִדְבַר הַזֶּה לֹא מִתְּנוּ. וְלָמָּה הִ' מְבִיא אֹתָנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בְּחָרָב נַשִּׁינוּ וְטַפְנוּ יְהִיו לָבוֹ הַלּוּא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרָיִמָּה. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנָשׁוּבָה מִצְרָיִמָּה.

(ה) וַיַּפֵּל מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן עַל פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָּל קְהַל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

(ו-יב) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה מִן הַתָּרִים אֶת הָאֶרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם. וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאֶרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאֶרֶץ מְאֹד מְאֹד. אִם חָפֵץ בְּנֵו הִ' וְהִבִּיא אֹתָנוּ אֶל הָאֶרֶץ הַזֹּאת וַנִּתְּנָה לָנוּ אֶרֶץ אֲשֶׁר הוּא זָבֵת חֶלֶב וְדָבָשׁ. אֲךָ בְּהִ' אֵל תִּמְרָדוּ וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֶת עַם הָאֶרֶץ כִּי לְחַמְנוּ הֵם סָר צֶלֶם מַעֲלֵיהֶם וְהִ' אֹתָנוּ אֵל תִּירָאֵם.

וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרָגוּם אֹתָם בְּאֲבָנִים

וַיִּכְבֹּד הִ' נְרָאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר הִ' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנֹכָה נִנְאָצְנִי הָעַם הַזֶּה וְעַד אָנֹכָה לֹא יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכָל הַאֲתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ? אֲכַנּוּ בְּדַבַּר וְאִירְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה אֹתָם לְגוֹי גְּדוֹל וְעָצוּם מִמֶּנּוּ.

תפילת משה

(יג-לה) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הִ' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הִעֲלִיתָ בְּכַחַד אֶת הָעַם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ. וַאֲמָרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאֶרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אֹתָהּ הִ' בְּקִרְבָּה הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר עָיִן בְּעֵינֵי נְרָאָה אֹתָהּ הִ' וְעַנְנָךְ עִמָּךְ עָלֵהֶם וּבַעֲמֹד עֵנָן אֹתָהּ הַלֵּךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמֹד אֵשׁ לִילָה. וְהַמַּתָּה אֶת הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמֵךְךָ לֵאמֹר. מִבְּלַתִּי יִכְלַת הִ' לְהִבִּיא אֶת הָעַם הַזֶּה אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בְּמִדְבַר. וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַח אֲדָנִי כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר. הִ' אֶרֶץ אֲפִים וְרַב חֶסֶד נָשָׂא עֹן וְנִפְשָׁע וְנִקְחָה לֹא יִנְקָה פֶקֶד עֹן אָבוֹת עַל בְּנֵים עַל שְׁלֵשִׁים וְעַל רַבְעִים. סִלַּח נָא לַעֲוֹן הָעַם הַזֶּה כַּגְּדֹל חֶסֶדְךָ וְכְאֲשֶׁר נִשְׁאַתָּה לַעֲם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הַנֵּה.

סליחת ה' והעונש

(כ-לו) וַיֹּאמֶר הִ' סִלַּחְתִּי כְּדַבַּרְךָ. וְאוֹלָם חִי אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד הִ' אֶת כָּל הָאֶרֶץ. כִּי כָּל הָאֲנָשִׁים הַרְאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֲתִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וּבְמִדְבַר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֲשָׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי. אִם יִרְאוּ אֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם וְכָל מִנְאֲצֵי לֹא יִרְאוּהָ. וְעַבְדֵי כָלֵב עַקְבֵּב הַיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וְהִבִּיאֵתִיו אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר בָּא שְׁמָה וַזָּרְעוּ יוֹרְשָׁנָה.

וְהָעַמְלֶקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בְּעַמְמֶק מְחֹר פָּנוּ וַיִּסְעוּ לָכֶם הַמִּדְבַר דֶּרֶךְ יַם סוּף. וַיְדַבֵּר הִ' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן לֵאמֹר. עַד מִתֵּי לַעֲדָה הָרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת תְּלֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שְׁמַעְתִּי. אָמַר אֲלֵהֶם חִי אֲנִי נָאִם הִ' אִם לֹא כְּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֵן אֲעֲשֶׂה לָכֶם. בְּמִדְבַר הַזֶּה לָפְלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמִעֲלָה אֲשֶׁר הִלַּנְתֶּם עָלַי. אִם אַתֶּם תִּבְּאוּ אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֹתְךָ יָדִי לְשַׁכֵּן אֹתְכֶם בְּהָ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן. וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבוֹ יְהִי וְהִבִּיאֵתִי אֹתְךָ וַיְדַעוּ אֶת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ. וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם יָפְלוּ בְּמִדְבַר הַזֶּה. וּבְנֵיכֶם יְהִיו רַעִים בְּמִדְבַר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם עַד תֵּם פְּגָרֵיכֶם בְּמִדְבַר. בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּרְתֶּם אֶת הָאֶרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיְדַעְתֶּם אֶת תְּנוּאֹתַי. אֲנִי הִ' דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֲעֲשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הַרְעָה הַזֹּאת הַנוֹעֲדִים עָלַי בְּמִדְבַר הַזֶּה יִתְּמוּ וְשָׁם יִמָּתוּ.

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאֶרֶץ וַיִּשְׁבוּ וַיִּלְלוּ עָלֵינוּ אֶת כָּל הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל הָאֶרֶץ.

(לז-לח) וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּת הָאֶרֶץ רָעָה בְּמַגִּפָּה לִפְנֵי הִ'. וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה חָיוּ מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֲלָכִים לְתוֹר אֶת הָאֶרֶץ.

(5) המעפילים ועונשם

(לט-מה) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעַם מְאֹד. וַיִּשְׁכְּמוּ בְּבֹקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר הִ' בְּכִי חֲטָאנוּ. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי הִ' וְהוּא לֹא תַצְלַח. אֵל תַּעֲלוּ כִּי אִין הִ' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִגְנָפוּ לִפְנֵי אֲיָבִיכֶם. כִּי הָעַמְלֶקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וַנִּפְלַתֶם בְּחָרָב כִּי עַל כֵּן שָׁבַתֶם מֵאַחֲרֵי הִ' וְלֹא יְהִיָה הִ' עִמָּכֶם. וַיַּעֲפִלוּ לַעֲלוֹת אֶל רֹאשׁ הַהָר וְאָרוֹן בְּרִית הִ' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקִּרְבַּת הַמַּחֲנֶה. וַיִּרְדַּ הָעַמְלֶקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה.

רצף מצות:

[במדבר פרק טו]

(א-לא) וַיְדַבֵּר הִ' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבַּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְּאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתִים אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם. וְעִשְׂתֶּם אִשָּׁה לַהִ' עִלָּה אוֹ זָבָח לְפָלֵא נָדָר אוֹ בְּנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחָם לַהִ' מִן הַצֹּאן. וְהַקְרִיב הַמְּקָרִיב קִרְבָּנוֹ לַהִ' מִנְחָה סֹלֶת עֲשָׂרוֹן בְּלוֹל בְּרִבְעִית הַחֵיץ שֶׁמֶן. וַיִּזֵּן לֶסֶף רְבִיעִית הַחֵיץ תַּעֲשֶׂה עַל הָעֵלָה אוֹ לָזָבַח לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד. אוֹ לֵאיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִים בְּלוֹלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַחֵיץ. וַיִּזֵּן לֶסֶף שְׁלִשִׁית הַחֵיץ תַּעֲשֶׂה בֶן בָּקָר עִלָּה אוֹ זָבָח לְפָלֵא נָדָר אוֹ שְׁלָמִים לַהִ'. וְהַקְרִיב עַל בֶּן

הבקר מנחה סלת שלשה עשרים בלול בשמן חצי ההין. וזו תקריב לנסף חצי ההין אשה רים ניחם לה. ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים. כמספר אשר תעשו ככה תעשו לאחד כמספרם. כל האזרח יעשה ככה את אלה להקריב אשה רים ניחם לה. וכי יגור אתכם גר או אשר בתוככם לדתיתכם ויעשה אשה רים ניחם לה. כאשר תעשו כן יעשה. הנהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם לדתיתכם ככם כגר יהיה לפני ה'. תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם. וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם בבואכם אל הארץ אשר אני מביא אתכם שמה. יהיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה'. ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה כתרומת גרן כן תרימו אתה. מראשית ערסתיתם תתנו לה' תרומה לדתיתכם. וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה. את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדתיתכם. והיה אם מעיני העדה נעשתה לשננה ועשו כל העדה פר בו בקר אחד לעלה לגריח ניחם לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחסות. וכפר הכהן על כל עדת בני ישראל ונסלח להם כי שגגה הוא והם הביאו את קרבנם אשה לה' וחסאתם לפני ה' על שגגתם. ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה. ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחסות. וכפר הכהן על הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני ה' לכפר עליו ונסלח לו. האזרח ובני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה. והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה. כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תפרת הנפש ההוא עונה בה.

6) המקושש בשבת ועונשו

(לב-לו) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת. ויקריבו אתו המצאים אתו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה. ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו. ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה. ויצאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה ה' את משה.

מצות ציצית

(לז-מא) ויאמר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ונעשיתם אתם ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם. למען תזכרו ונעשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם. אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם.

7) קרח

[במדבר פרק טז]

(א-ג) ויסקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ויבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן. ויקמו לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים נשיאי עדה קראי מועד אנשי שם. ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם: **כי כל העדה - כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'?**

(ד-יא) וישמע משה ויפל על פניו. וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר וידע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו ואת אשר יבחר בו יקריב אליו. זאת עשו קחו לכם מחתות קרח וכל עדתו. ותנו בהן אש ושימו עליהן קטרת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש רב לכם בני לוי. ויאמר משה אל קרח שמעו נא בני לוי. המעט מכם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם. ויקרב אתד ואת כל אחיד בני לוי אתד ובקשתם גם כהנה. לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלינו עליו.

8) דתן ואבירם

(יב-יד) וישלח משה לקרא לדתן ולבירם בני אליאב ויאמרו **לא נעלה**. המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר. אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וכרם העיני האנשים ההם **תנקה?** - **לא נעלה**.

משה מתפלל להרע להם

(טו-כב) ויחר למשה מאד ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעתי¹⁰ את אחד מהם.

ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך היו לפני ה' אתה והם ואהרן מחר. וקחו איש מחתתו ונתתם עליהם קטרת והקרבתם לפני ה' איש מחתתו חמשים ומאתים מחתות ואתה ואהרן איש מחתתו. ויקחו איש מחתתו ויתנו עליהם אש ושימו עליהם קטרת ויעמדו פתח אהל מועד ומשה ואהרן.

קרח אוסף לצידו את העדה

ויקהל עליהם קרח את כל העדה - אל פתח אהל מועד

ה' רוצה לכלותם

וירא כבוד ה' אל כל העדה. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר. הבהדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם פרגע.

משה מתפלל שלא יעניש את כל העדה

ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר **האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף?**

⁸ [אריה] לדעתי ברור פה שהכוונה לעשרת המרגלים שהומתו (בהסכמת משה ואהרן) בסופם [יד לז], שהרי ממש בעיניהם היו עדים לטיב הארץ. וכן, שימוש יחודי בביטוי "האנשים ההם" נמצא באופן ברור בעניין המרגלים: [טז יד] "... ההלכים לתור את הארץ".

⁹ [אריה] השווה בקשת אהרן [יב יא-יב] המעידה שמשה הוא בעל כח למנוע עונש אדם.

¹⁰ [אריה] לדעתי אומר משה בלשון עתיד, שלא הוא זה שיקבע את גורל המר, אלא ה' עצמו, כאמרו בהמשך [טז כח-כט] "כי לא מלבי. אם כמות כל האדם ימתן אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלהני".

עונש קרח ואנשי

(כג-לה) וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירים. ויקם משה וילך אל דתן ואבירים וילכו אחריו זקני ישראל. וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם. ויעלו מעל משכן קרח דתן ואבירים מסביב ודתן ואבירים יצאו נצבים פתח אהליהם ונשיהם ובניהם וטפם. ויאמר משה בזאת תדעו כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלפי. אם פמות כל האדם ומתו אלה ופקדת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני. ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה'. ויהי ככלתו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם. ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש. וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל. וכל ישראל אשר סביבתיהם נסו לקלם כי אמרו פן תבלענו הארץ. ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת.

[במדבר פרק יז]

ציווי ה' כיצד לזכור את קורות קרח

(א-כה) וידבר ה' אל משה לאמר. אמר אל אלעזר בן אהרן הכהן וירם את המחית מבין השרפה ואת האש זרה הלאה כי קדשו. את מחותות החטאים האלה בנפשם ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח כי הקרבים לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל. ויקח אלעזר הכהן את מחותות הנחשת אשר הקריבו השרפים וירקעם צפוי למזבח. וזרו לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מנער אהרן הוא להקטיר קטרת לפני ה' ולא יהיה כקרח וכעדתו כאשר דבר ה' ביד משה לו.

תלונת עדת בני ישראל על מה שקרה לקרח

וילנו כל עדת בני ישראל ממחרת על משה ועל אהרן לאמר אתם המתם את עם ה'.

עונש העדה ועצירתו ע"י משה ואהרן

ויהי בהקהל העדה על משה ועל אהרן ויפנו אל אהל מועד והנה כסהו הענן וירא כבוד ה'. ויבא משה ואהרן אל פני אהל מועד. וידבר ה' אל משה לאמר. הרמו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרע ויפלו על פניהם. ויאמר משה אל אהרן קח את המחית ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה וכפר עליהם כי יצא הקצף מלפני ה' החל הנגף. ויקח אהרן כאשר דבר משה וירץ אל תוף הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטרת ויכפר על העם. ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה. ויהיו המתים במגפה ארבעה עשר אלף ושבע מאות מלבד המתים על דבר קרח. וישב אהרן אל משה אל פתח אהל מועד והמגפה נעצרה.

יחוד תפקידם של שבט לוי והכהנים

(טז-כז) וידבר ה' אל משה לאמר. דבר אל בני ישראל וקח מאתם מטה מטה לבית אב מאת כל נשיאיהם לבית אבתם שנים עשר מטות איש את שמו תכתב על מטהו. ואת שם אהרן תכתב על מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם. והנחתם באהל מועד לפני העדות אשר אנעד לכם שמה. והנה האיש אשר אבחר בו מטהו יפרח והשכתי מעלי את תלונת בני ישראל אשר הם מלינם עליכם. וידבר משה אל בני ישראל ויתנו אליו כל נשיאיהם מטה לנשיא אחד מטה לנשיא אחד לבית אבתם שנים עשר מטות ומטה אהרן בתוך מטותם. וינח משה את המטות לפני ה' באהל העדת. ויהי ממחרת ויבא משה אל אהל העדות והנה פרח מטה אהרן לבית לוי ויצא פרח ויצא ציץ ויגמל שקדים. ויצא משה את כל המטות מלפני ה' אל כל בני ישראל ויקחו איש מטהו. ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימותו. ויעש משה כאשר צוה ה' אתו כן עשה.

בני ישראל.. אבדו תקוה

(כז-כח) ויאמרו בני ישראל אל משה לאמר הן גוענו אבדנו פלנו אבדנו. כל הקרב הקרב אל משכן ה' - ימות. האם תמנו לגוע?

ציטוטים ממקומות נוספים בתנ"ך:

טוב ה' מותנה באם נלך בדרכיו

[יהושע כד יט-כא] "ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו לעבד את ה' כי אלהים קדשים הוא אל קנזא הוא לא ישא לפשעכם ולחטאותיכם. כי תעזבו את ה' ועבדתם אלהי נכר ונשב והרע לכם וכלה אתכם אחריו אשר היטיב לכם. ויאמר העם אל יהושע - לא, כי את ה' נעבד!"

כשלו אהרון בחטא העגל ועונשו¹¹

[שמות לב כא, כה] "ויאמר משה אל אהרן מה עשית לך העם הזה? הבהת עליו חטאה גדלה... וירא משה את העם כי פרע הוא כי פרעה אהרן לשמחה בקמיהם."

[עירובין סג/א] לא מתו בני אהרן (ויקרא י א-ג) עד שהורו הלכה בפני משה.

¹¹ אמר משה [דברים ט כ] "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההוא" [רש"י] והועילה תפילתי לכפר מחצה ומתו שנים ונשאר השנים.

אל לאדם לדבר בשם ה' אלא אם צווה לכך

[דברים יח כ] "אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי, את אשר לא צויתיו לדבר, ואשר ידבר, בשם אלהים אחרים..."

מי הוא זה ה"רשע" שנושא לשוא את דבר ה'?

[תהילים נטז] "ולרשע אמר אלהים: מה לך לספר חקי ותשא בריתי עלי פיך?"

מצות זכירת עוונות ישראל

[דברים טז] "זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר. למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה - ממרים הייתם עם ה'".